

Artikel i Viborg Stifts Folkeblad 13. dec. 1980 , Vejen Andersen

Herremænd fra Sødal satte præg på egnen

RØDDING

Der har været mange markante ejere på hovedgården Sødal i Rødding sogn, og hver især har de været med til at sætte deres præg på Viborg-egnen.

Anders Kjærulf, der ejede Sødal fra 1729 til sin død i 1735, var søn af herredsfoged Morten Laursen i Kjær Herred. Han var en hård mand, der havde samlet sig en masse gods og efter sigende ikke altid på en lige hæderlig måde. Kjærulf ejede bl.a. Bjørnsholm (Vitskøl Kloster), Ørndrup på Mors, Holmgaard i Skals med flere gårde. Han blev i 1724 optaget i adelsstanden. Hans første kone, Kristine Møller, døde i 1725, hvorefter han i 1728 giftede sig med den 30 år yngre Margrethe Dorthea Braes, der var datter af Kalundborgs borgmester Diderik Christian Braes, som ejede godset Kokkedal.

Kjærulf s ægteskab med Dorthea Braes varede imidlertid kun syv år, da Kjærulf døde i 1735 og hans enke forpagtede nu Sødal ud til Didrek Iversen, der havde været ridefoged på gården siden 1732. Om denne forpagtning, der var på meget favorable vilkår, er der meget sparsomme oplysninger, men det synes som om han har haft gården uden nogen egentlig forpagtningsafgift. Efter fru Braes' død blev det i hvert fald til retsforfølgning vedrørende forpagtningen, idet hendes far ville bestride gyldigheden af de alt for gode vilkår, han havde haft gården på. At grunden til forholdet muligvis har været et påtænkt ægteskab mellem ejerinden og forpagteren, er en anden sag. Margrethe Dorthea Braes døde imidlertid i 1740, men forinden havde hun betænkt sine sognebørn ved at oprette herredets første skoler.

ARVEDE SØDAL

Dorthea Braes' far døde i 1748, og hans søn, der arvede Sødal, solgte nu godset, hvortil der foruden fæstegodset også hørte øen Fur, til Didrek Iversen for 9000 speciedalere. At herremanden Didrek Iversen har været en dygtig og foretagsom mand, ser man af en af ham ført skrivekalender fra 1746, hvori han daglig har indført korte notitser om sin gøren og færden fra 1. januar til 31. december. Heraf fremgår det bl.a., at han har været en flittig kirkegænger. Han har nemlig besøgt Rødding kirke ikke mindre end 40 gange i løbet af året enten på søndage eller kirkehelligdage. Af skrivekalenderen fremgår det også, at han har drevet en omfattende og stor studehandel, idet der forskellige steder er notater vedrørende stude. Således er der under 17. marts noteret, at der er drevet 80 solgte stude til Bjørnsholm. Man ser ligeledes, at han har været en flittig gæst på omegnens herregårde, ligesom han fulgte omegnens markeder så som det store Kloster Marked i Himmerland, og Snapstingsmarkederne i Viborg, dér holdtes i forbindelse med landstinget. I Asmildkloster Landbrugsskoles årsskrift 1923 har den daværende lokalhistoriker lærer P. M. Rørsig i en artikel behandlet den omtalte skrive; kalender, som nok af slægts- forskere kan læses med interesse.

VOKSLYS TIL KIRKERNE

Didrek Iversen giftede sig med en præstedatter fra Hobro, der efter hans død i 1764 stiftede legatet for voksllys til sognets kirker. Inden Iversens død oprettede de imidlertid et legat med Fur sogns kongetidende, der var bortfæstet for 80 rigsdaler, der årligt skulle uddeles med halvdelen til de fattige på Sødal gods, medens 20 rigsdaler tildeltes læreren i Løgstør og de sidste 20 rigsdaler deltes mellem fem fattige Løgstør-borgere.

Som et synligt minde om sin tid på Sødal ophængte Didrek Iversen en såkaldt gårdklokke på Sødals hovedbygning. Denne bar følgende indskrift: Sødahls Bordklokke Givet af Didrek Iversen.

Eyer af Sødahl. Anno 1749

Klokken, hvormed der blev ringet til spising hver dag, befandt sig på gården til omkring 1923. Først i 1920'erne ejede proprietær M. Madsen nogle år Sødal. Han afrakkede den i forvejen noget forfaldne gård og solgte flere af bygningerne til nedbrydning, ligesom han solgte stenene i det meste af det omkring gården værende stengærde. Disse sten blev for øvrigt brugt ved anlæggelse af stendiget omkring Katedralskolen i Viborg. Madsen solgte også en del af gårdens inventar, bl.a. den omtalte gårdklokke. Det har ikke været muligt at spore eller få oplyst, hvor det gamle »Sødalklenodie« er havnet.

Didrek Iversen døde den 5. marts 1764, så vidt vides under en handelstur i Salling. Hans hustru døde to år senere. De blev begge begravet på Rødding kirkegård i et fælles gravkammer, som dog forlængst er forsvunden.

Didrek Iversen har sikkert været en af Viborgegnens mest tiltalende herremænd, der var agtet af sine folk og fæstebønder og som udover at være landmand også drev en omfattende handel med stude.

BARON PEDERSDORFF

BARON PEDERSDORFF

En anden af Sødalejeme, som har sat sit præg på egnen er lensgreve, baron Poul Ludvig Pedersdorff, der ejede Sødal fra 1866 til sin død i 1919. Baron Pedersdorff, der var født på grevskabet Ensidedborg - nu Egegård - på Fyn, var sidste led i den gamle adelsslægt Pedersdorff, som i Tyskland kan føres tilbage til det 13. århundrede og her i landet til midten af 1600-tallet. Baronen var oprindeligt officer ved hestgarden, som blev nedlagt i 1866. Han var ved sin død den sidste hestgardeofficer i Danmark. Pedersdorff, der var herremand på Sødal i hele 53 år, var trods sin adelige titel en jævn og ligetil mand, der tog livligt del i egnens foreningsliv især inden for landbrug og kvægavl. Han var således i mange år i bestyrelsen for Viborg Amts landøkonomiske Forening, og var en overgang foreningens formand. Han var medvirkende til, at de første konsulenter i husdyrbrug og planteavl blev ansat, ligesom han var med til at oprette lokaldyrskuerne på Viborg-egnen. Det var ham, der opfandt dyrskuemiddagene i Salonen med påfølgende dans, en skik, som i mange år dannede afslutning på dyrskuerne i Viborg. Som en påskønnelse for hans indsats i foreningen lod V. A. I. F. malerinden, fru godsejer Krabbe, Hald, male et billede af baronen, som i hans tid var på Sødal. Ved hans afsked som formand for foreningen blev han hædret med foreningens sølvbæger. Udover sit arbejde i landboforeningen var Pedersdorff i 1870'erne i seks år medlem og en overgang formand for Rødding-Løvel-Pederstrup sogneråd, ligesom han var medstifter af egnens forsikringsforening for heste og hornkvæg.

Hvor dygtigt baronen drev sin egen bedrift, melder historien intet om. Hans eftermæle siger, at hans omkvæd var, »gør som jeg siger, ikke som jeg gør«. Han byggede den nuværende gamle ko- og hestestald på Sødal.

Som man ser, har der langt tilbage i tiden været kvæginteresserede ejere på Sødal. Ejere, som har sat deres præg på egnens kvægbrug, en tradition som i rigt mål er blevet ført videre af den nuværende slægt på Rane Jonsens gamle Sødal.